

PROTOKOLL

Projekt: Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering

Teema: Trassialternatiivide tutvustamine

Kuupäev: 26.02.2025, kl 17.30

Asukoht: Salme Rahvamaja

Protokollija: Evelin Kuusik, Hendrik Andres Tork

Osalejad: Registreerimislehel (74 osalejat)

Päevakord:

- Planeeringu eesmärk (miks ja mida)
- Miks on uut elektriühendust vaja?
- Visandamise põhimõtted ja visandatud koridorid
- Kaasamine
- Mis juhtub peale planeeringu kehtestamist?
- Küsimused ja avatud arutelu

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, <https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhenduse>.

Arutelu:**Küsimus: Juhul kui tulevad tuulikud, kas siis tehakse eraldi mingisugune...?**

Priit Heinla Elering AS (edaspidi Elering): Elektrivõrk kui selline ongi tõesti võimaldaja, siia saab tulla siis ükskõik kes. Elekter ei diskrimineeri, kas see on tuumajaam, kas see on tuul või päike või on see koostootmisjaam ja see mõte oleks ka niimoodi, et kui näiteks tulevad siia praegu mingisugused tuulikud, ütleme lähema mingisuguse kolme-nelja aasta jooksul, siis nad saavad ühendada olemasolevasse võrku. Juhul kui see võrk valmis ehitatakse, siis nad ühenduks sellesse võrku. Nii et mida see tähendab, tähendab seda, et eraldi mingisugust liini ei hakkaks tulema tuulikute jaoks, mis hakkaks Lihulast pihta. Küll aga, kui see tuulik jääb kaugemale sellest liinist, siis peab ta liinini jõudma.

Küsimus: See on ju teada, et tuulikud tulevad.

Elering: Jaa, aga tuulikutega ma siin ei arvesta.

Küsimus: Kas Muhu ei saa siis mingit tulu?

Elering: Muhu tegelikult saab ka. Selle tulu saamine on täpselt niimoodi, et juhul kui midagi peaks juhtuma seal Suures Väinas näiteks, et siis on Muhu elektrivarustus tagatud läbi Saaremaa. See on üks tulu, mis nad võivad saada. Teine tulu - mõelge näiteks elektrivõrgu peale nagu teede võrgustiku peale. Kui te olete läbikäidava tee peal, siis saab olla palju rohkem liiklust. Seega, kui me ühendame Saaremaa juba Lääne-Saaremaalt ära, siis tõenäoliselt annab Muhumaale ka võimalusi rohkem elektrienergiat toota ja tarbida. Selle jaoks ei pea olema eraldi ühendus Muhumaale.

Küsimus: Kas Suures Väinas on midagi juhtumas, et katkestused tulevad? Et seda Lätist reservi vaja on?

Elering: See on näitlikustamiseks kõige lihtsam koht, et juhul kui juhtub elektritaristus mingisugune rike...

Küsimus: See on ju juhtumas praegu?

Elering: Jaa, see on juhtunud praegu. Tõsi on, Estlink kaabel, meretoru on läinud katki ja kuskohas nad on katki läinud? Nad on katki läinud rahvusvahelistes vetes, mis on Eesti ja Soome vahel. Selle projekti raames ei rajataks mitte miskit rahvusvahelistesse vetesse, vaid Eesti ja Läti territoriaalmerre. Siia ei saaks tulla ükski selline kahtlase päritoluga mingisugune laev, mis veab võib-olla vene naftat, eks ju, või on Hiina päritolu. Seda kõike saab oluliselt paremini kontrollida, nii et see võimalus loomulikult on oluliselt väiksem. Ma olen sellega nõus.

Küsimus: Ehk siis see Suure Väina katkemine on teema. Ütleme, et see liin saab nüüd valmis, kõik on tehtud, kas on tuulikud või ei ole, kas nüüd lõppeb ära tormide ja lumesadude ajal elektrikatkestus?

Elering: Võrkusid on kaks tükki. See võrk, mida me soovime rajada, on põhivõrk, see on nagu selgroog. See on selgroog, mille külge ülejäänud keha kinnitub. Saaremaal põhivõrguga praegu ei ole olnud varustuskindluse probleeme. See tähendab seda, et need Eleringi suured liinid, mis näiteks Sikassaarde või Orissaarde tulevad, seal on elektrit ikka kätte saanud. Aga need, mis on need väiksemad veenid, need sinu kehas, need mis toovad inimese elektri koju, seal on olnud loomulikult probleeme ja see on Elektrilevi võrguga tegu. Elektrilevi näeb vaeva selle nimel, et Saaremaal oleks võrgud kindlamad. Samaaegselt. Eleringi ja Elektrilevi on praegu tegemas ühist arengukava, kus vaadatakse kogu Eestit, aga piirkonna kaupa ja suuri saari ka. Selle mõttega just, et lahendada seda akuutset probleemi, mis on see tormi, lumi... täpselt sellised elektrikatkestused, mis viimased paaril aastal on Saaremaal olnud. Nii et see probleem on vaja kiiremini lahendada ja selle probleemi lahendus ei ole otseselt ainult see projekt, vaid et see on tegelikult kombinatsioon erinevates tegevustes.

Küsimus: Mis on õhuliini raadamisvöönd?

Elering: Raadamisvööndid on sellised, et 35 ja 110 kV, need on 50 m ehk siis 25 m mõlemale poole keskteljest. 330 kV puhul oleks see 40 m keskteljest ehk siis 80 m kokku.

Küsimus: Üllatav on kuulata, et te tahate hoida tuuletööstust ja seda trassi lahus. Kuigi on ju, kes vähegi energeetikast jagab, saab aru, et ei saa tulema sellises mahus tuuletööstust, nagu on plaanitud ilma selle trassita ja ei ole ka sellel trassil ju mõtet ka ilma suure tuuletööstuseta. Et miks te seda tahate nii lahus hoida, see on natukene nagu varjamine või petmine?

Elering: Absoluutselt mitte. See ei ole kuidagi tuuletööstuse lobi. Eesti ja Läti vahel on elektrituru peal praegu võimsust 1000 MW. Eesti enda elektri maksimum tarbimisvõimsus on 1569 MW. Läheb 10 aastat edasi, on Eesti enda maksimum elektri tarbimine suure tõenäosusega üle 2000 MW. Meie elektrivahetamise võimsus Eesti ja Läti vahel jääb aga samaks, kui me ei tee täiendavat ühendust. Protsentuaalne võimalus elektrit vahetada pidevalt kahaneb. Selle jaoks, et me tahaksime olla 10 aasta pärast tagasi samasuguses kohas, kus me praegu oleme, siis meil oleks vaja täiendavaid ühendusi rajada. See ei ole seotud konkreetselt asukohapõhise tuule tootmisega, vaid see on seotud vajadusega, et ühiskonnad soovivad vahetada mingisugust nende jaoks elutähtsat kaupa.

Küsimus: Kui suur erinevus on maatrassi ja merekaabli rajamise hinnas?

Elering: Võrdlemisi marginaalne, ma võin kohe öelda. Üks kilomeeter ühte kaablit maas ja meres on umbes kaks miljonit eurot.

Küsimus: Kusagilt tuli arvestus, et merekaabli rajamine on 10 korda kallim. Kust tuleb see raha, 10 korda kallimat asja ehitada nüüd, kui on ju maa peal ka võimalus. Ja sellega hakkab teine küsimus ka, et meile Torgu kuningriigis seal Sõrves oli kohe selge, et kui mingit kaablit merre tehakse, et see läheb Ventspilsi. Teie ütlesite esimest korda välja selle. Seni hoiti seda saladuses, see on loogika, aga kui nüüd Saaremaalt Ventspilssi minna, siis see kaart, mis teil siin on, see on ju natukene eksitav. Ventspils on ju oluliselt kaugemal, kui teie kaabli jupp siia näitab, see jupp läheb teil praegu peaaegu Kuramaa rahvusparki või kaitsealale välja.

Elering: Tõesti, me kasutame oluliselt täpsemaid kaarte, kui see, mis on prinditud brošüüri peale. Esimene küsimus, et miks me üleüldse oleme tulnud üle saarte? Üle saarte tulemisel on kaks põhjust. Esimene põhjus, kui me ühendume rohkem oma naabriga, siis... meie naaber teab enda võrku paremini ja me oleme küsinud, kuidas oleks võimalik ja kõige mõistlikum teie võrguga ühendada. Läti on teinud Kura poolsaarele asuva 330 kilovatti liini korda, umbes sama asi kui Harku-Lihula-Sindi liin valmis. Nead näevad samamoodi - võrku on vaja tugevdada lääne poolt ja nad on öelnud, et selle jaoks, et kui me tahame elektrit ka rohkem vahetada, siis mõistlik on teha seda Kura poolsaarest vasakult. Me lähmegi Ventspilsisse, seal on olemasolev liin, seal on olemasolevad alajaamad. See mõte on sama, et me kasutame olemasolevaid trassi võimalikult palju. Siis miks me lähme üle Saaremaa? Üle Saaremaa me lähme kahel põhjusel. Juhul kui me läheksime näiteks Sindist, läheksime otse siis Kura poolsaare peale, siis meil oleks seda merekaablit nii palju rohkem, et see oleks rahaliselt veel kallim. Seda küsimust on nii palju küsitud, et selle arvutuse on Elering oma võrgu arengukavas regulaarselt välja toonud, et see võiks maksta pea topelt, mis ta maksaks kui ta läheks üle Saaremaa. Ja Saaremaalt üle minnes on võimalik tõesti lahendada ära ka see Saaremaa elektrivarustuse probleem suhteliselt kapitaalselt. Kui selgroog korras ei ole, siis ka selle kohaliku võrgu korda tegemisest palju villa ei ole. Teie küsimus oli ka selles, kust kohast see raha tuleb. Kui kaks riiki ühendavad ennast sellise ühendusega, selline ühendus tähendab, et tema võimsus on iga ajahetkel vähemalt 500 MW ja 500 MW on päris palju, siis sellisel juhul kategoriseerub selline projekt Euroopa Liidu projektiks ja see annab võimaluse küsida Euroopast raha selle projekti ehitamiseks. Teine osa on see, et isegi kui me saame 75% rahastust Euroopast, 25% ikkagi jääb meie kanda. See on plaanis võtta mitte tariifist, vaid on olemas selline asi nagu ülekoormustasu. Ülekoormustasu kogutakse, kui on kaks erinevat elektri hinnatsooni, näiteks Soome, kus on hästi odav elektri hind ja Eesti, kus kohas on hästi-hästi kõrge elektri hind. Ja kui Soomest tuuakse odav elekter Eesti, kus kohas on kallim, siis selle kallima elektri hinnavahe ei saa mitte seal Soomes mingisugune müüja, vaid et see elektri hinnavahe hoitakse kinni ja antakse konkurentsiametite kontrolli all Eleringi sarnasele ettevõttele ja selle eesmärk on seda raha kasutada niisuguste projektide elluviimiseks.

Küsimus: Rahvas ütleb ju kenasti, et suur raha teeb hulluks, et loodame, et Euroopa toetab siis seda ideed. Küsimus on selles, kui nüüd hiljuti pandi meile väinale kaks uut kaablit ja öeldi, et sellel on neljakordne varu, mis Saaremaa praegusele vajadusele... et neljakordne varu, et miks siis veel mingit varu siia juurde on vaja või mingit uut selgroogu?

Elering: See varu kui selline ei ole ju täiesti ainult Saaremaa jaoks, vaid et see on suurem Eesti ühiskond ja sellepärast see liin hakkab ka Paidest pihta. Saaremaal tekib seda varuvõimalust ebaproportsionaalselt paljuga, aga samaaegselt, kui keegi on näiteks soovinud paigaldada päikeseparki, saadi pakkumine - viis miljonit eurot. Siin lähedalgi kuskil keegi talumees olevat saanud pakkumise, kaheksa miljonit eurot, kui nad soovisid panna talu katusele mõned päikesepaneelid. Ehk siis tegelikult on ju probleem olemas.

Arvamus: Teie liin ju ei paranda seda olukorda, probleem on ju väiksemates liinides. Teie liin absoluutselt ei puutu sellega kokku. Nii et te praegu nagu üritate meile selgeks teha, et meil on Saaremaal mingi probleem, mida te tulete lahendama. Aga meil seda probleemi ei ole. Meie probleem ongi just need väikesed liinid, mis takistavad tegelikult meie ettevõtteid, meie eraisikuid, paneelide siia panemist. Et see on see probleem ja seda te ei lahenda.

Küsimus: Mitu kaablit on ette nähtud või plaanitud Suurest väinast?

Elering: Kolm kaablit, 3 faasilised ühes kaablis, 330 kV vahelduvvool. Teil on õigus, seda kohalikku probleemi see suur ühendus ju ei lahenda. Kohalik probleem tuleb ka lahendada, aga samamoodi seesama elekter, mis tuleb stepslist siit välja, ei oleks ühendatud suure võrguga. 50 Hz sagedus hoitakse ikkagi 330 kV pingel. Mingisugused võrguparameetrid väga suurel tasemel tulevad stepslist välja. Ma saan aru, et siin te mõtlete justkui seda ühendust tehtakse ka vaid Saaremaal, kuid seda ei tehta vaid Saaremaal, seda tehakse kogu Eesti ühiskonna jaoks.

Küsimus: Ma võtan selle niimoodi kokku, et teie saate selle liini ehitamise eest kasu ja see kasum tuleb meie inimeste maade, metsade arvelt praegu. Meil on siin praegu 110 kV olemas,

mis on tegelikult täiesti piisav Saaremaale. Ja seal on veel varu, nagu ma aru saan, 5-6 korda on seal vähemasti varu. Kõik kes tahavad siia oma paneelid katustele panna ükskõik millisesse Saaremaa punkti, siis sellest liinist täiesti meile piisab.

Elering: Võib-olla on meie seas mõni inimene, kes on teinud taotlusi viimasel ajal ja on saanud selliseid...

Arvamus: Jaa, mu naabrimees tegi... 5 miljonit, väga hea investering.

Küsimus: Suur osa inimesi ei saa praegu sellest asjast aru, et Elering on midagi muud kui Elektrilevi. Peaks seda selgitama, ja et kui te räägite, et mingid alajaamad tulevad selle selgroo peale, siis kelle haldusesse need jäävad? Ja kas üldse mingisugune plaan on nõ Saaremaa võrku ka mõjutada sellega või vaatame seda nagu üle lendavat lennukit?

Elering: Elering on elektri põhivõrk, Elering on kõige suuremad liinid, Elering on kõige suuremad alajaamad ja Eleringi käes on vastutus, et elektri sagedus oleks 50 Hz. Eleringi käes on vastutus, et toodetakse ja tarbitakse igal hetkel täpselt ühepalju elektrienergiat. Seega süsteemi terviku vastutus on Eleringi käes. Me oleme riigiettevõtte 100%, meid omab Kliimaministeerium. Meid kontrollib Konkurentsiamet, selle eesmärk ongi see, et ühiskonna võrgud oleksid mõistliku maksumusega. Kui me rajame selle taristu, siis selle taristu omanikuks saab Elering. Missuguseid võimalusi see tekitab, tuleb kaks 330 kV alajaama. Üks tuleks siis Ida-Saaremaale, teine tuleks Lääne-Saaremaale. Lääne-Saaremaal olevast alajaamast ühendatakse olemasolev võrk tugevamini 330 kV võrgu külge. Praegune 330 kV ühendus Saaremaa võrguga asub Lihulas, seega see ühendus just selle kõige jämedama selgrooga, tuleks teile palju lähemale.

Küsimus: Aga selle peaks välja ehitama mitte Elering, vaid Elektrilevi? Kas selline plaan on olemas, kuidas see seostub? Kui seda ei ole, siis meie jaoks pole midagi?

Elering: Jah, see ühine Elektrileviga arengukava haakub siia, aga samamoodi see planeeringudokument ju kirjeldab midagi ja see muutub, peale seda kui Vabariigi Valitsus kehtestab, mingil määral siduvaks ja samamoodi muutub see siduvaks, me peame selle ühenduse looma. Meil on eesmärk, et me seda ühendust loome ja toome sellega Saaremaale suuremat kasu.

Küsimus: Hiljuti tuli välja ju Kliimaministeeriumi aps või ütleme pettus, kus prognoositi kaks korda suuremat tarbimist. Meil on olemas kaablid, mis võimaldaks neli korda suuremat tarbimist ja te mainisite ka, et Saaremaal suureneb tarbimine. Oskate prognoosida, et mille arvel? Peale tuuletööstuse võib meil siis tarbimine ligi neli korda kasvada.

Elering: Jah, ma tõesti ei maininud, et Saaremaa tarbimine kasvab, vaid ühiskonna terviktarbimine kasvab. See võib tähendada Saaremaad, see võib tähendada teisi kohti Eestis. Elering on olnud väga konservatiivsed just nende ennustuste osas. Kliimaministeerium ennustas numbraid. Meie teeme analüüse, me uurime, me räägime ettevõtjatega, mis on nende plaanid, me teeme kümneaastaseid arengukavasid selle teadmisega, et need võiksid olla ühiskonna poolt aktsepteeritud, need on kommenteeritud, avalikud konsultatsioonid, antakse tagasisidet, need ei ole lihtsalt kuskilt võetud. Ja nüüd, kus kohas Kliimaministeerium nõ ämbrisse astus, see ämbrisse astumine oligi niimoodi, et need Eleringi numbrid, mida meie ennustame, kuidagi ei sobinud kokku selle tuuleplaaniga.

Küsimus: No maainimesena ma võin ju küsida, et kui me enam Kliimaministeeriumit usaldada ei saa, et miks me peaksime teid usaldama, siis Eleringi usaldama? 50% praegu ütleme, tõenäosus, et te mängite meiega.

Elering: Võib-olla Eleringi usaldatavust saabki tõesti mõõta meie tegudes. Ma usun, et ei ole siin keegi vastu olnud, et desünkroniseerimine Venemaaga oleks olnud mingisugune halb projekt, ma arvan, et see on õilis projekt olnud.

Küsimus: Me räägime Saaremaast, oma kodukohast, oma saarest.

Elering: Arvan ka, et siis Saare ja Muhu vahele merekaablite paigaldamine, mis on olnud Eleringi tehtud, ei saaks öelda, et see oleks olnud halb tegu. Ei saaks öelda, et on halb tegu, et plaanitakse rekonstrueerida

Saaremaal olevaid kõiki 110 kV liine. Ei saaks öelda, et on halb tegu Harku-Lihula-Sindi liin koos siis Soorebasega. Me oleme teinud asju, me oleme näidanud, et me elektrisüsteemi hoiame korras ja see meie tegu peaks olema meie töö näitaja.

Küsimus: Teid saab kiita küll. See Soorebane on seal alati rõõmustav, kui mööda lähme. Aga ikkagi meil on rohkem kahtlust selle jutu peale, mis te räägite. Kas ja kui palju kogu selle trassi ja selle asjaga tehakse siis ka seda keskkonnahoidu, loodushoidu, ökoloogilist aspekti? Sellest ei taheta ju rääkida ja seda tuleb vaadata summeeruvana. Praegu see, mis kõik Eestis on kavandatud alates Rail Balticust ja kõik edasi. Me ei saa varsti ju mingist loodusest rääkida, me olemegi üks suur tööstusala, kelle jaoks, kui meil Saaremaal on kaablid olemas, neli korda me võiksime rohkem toota või tarbida. Ja tullakse veel võimsamaga sisse, tehke meile selgeks, et kelle jaoks ja kelle õitsenguks.

Küsimus: Kui tuleb 330, miks tehakse ühte mere äärde alajaam... kummalegi poole Saaremaad? Miks mitte keskpunkti?

Eling: Me teeme alajaama nendesse kohtadesse, kus kohas kaabel läheb edasi õhuliiniks ja siit Saaremaa lääne poolt lähevad kaablid Läti poole.

Küsimus: Selleks piisab lahutuspunkt.

Eling: Ei, see ei ole tõsi.

Küsimus: Ma olen 40 aastat Saaremaal elektrivõrku arendanud.

Eling: Kui te soovite täpsemat tehnilist vastust, siis me suure tõenäosusega lähme Läti poole 220 kV peale. Sellepärast, et antud kaablid vajavad kompenseerimist. Umbes suurusjärgus mõnisada MW ja selle kompenseerimise tegemiseks on vaja reaktori rajada. Reaktorid on elektrilised seadmed, mis kompenseerivad kaablite mahutavust. Ma arvan, et see annab teile selle elektrotehnilise vastuse.

Küsimus: Miks Koimla lõigul on viie kraadine jõnks sees, mis täpselt võtab minu metsa sisse? Kui jõnks sirgeks läheks, jääks mul pool metsa alles. Ja kõrval on lageraie. Tundub, nagu oleks tahetud metsatükke võimalikult palju puid kätte saada.

Triin Koorits Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK): Seda kindlasti mitte. See, miks ta natuke jõnksuga tuleb, on selle liigikaitseala pärast. Selle järgi on tulnud jõnksuga. See, mis konkreetne kaitsealune liik see on, ma kahjuks öelda ei saa.

Küsimus: Ja üleval see 20 kraadi jõnks, mis metsa pöörab? Miks ei või põllumassiivi kohal või otse ülesse?

SKPK: Siin on eluhooned, siia minna ei taha. Otse üles on mõistlik ettepanek.

Küsimus: Miks neid trasse nii palju peab olema?

SKPK: Et otsida parimat alternatiivi tegelikult. Me oleme otsinud neid kohti, kus siis on võimalik läbi tulla, milliseid kõiki neid põhimõtteid, mis ma enne rääkisin, oleks võimalik järgida ja selleks jaoks, et me saaksime alternatiive ka võrrelda. Kui mul on näiteks ainult üks alternatiiv ja teist alternatiivi kõrval ei ole, siis on väga raske tegelikult jõuda sellele tulemusele ja veenduda, et see üks alternatiiv on kõige parem.

Küsimus: Kas lõpuks jääb siis ainult üks variant?

SKPK: Jaa, lõpuks valitakse üks variant.

Küsimus: Sellest kahest trassist, mis siia Sõrve poole tulevad, et siis emb-kumb haru jääb siis ära, olenevalt sellest, kumb alajaama asukoht valitakse?

SKPK: Just. Esiteks valitakse üks nendest kahest alajaamast ja valitakse üks nendest joontest, mis siia alajaama tuleb. Ehk siis lõpuks seda sigrimigrit ei jää.

Küsimus: Kui saan õieti aru, siis emmast kummast alajaamast läheb siis Ventspilsi poole. Kas see läheb siis kohe merekaabliks?

SKPK: Jah, siit edasi läheb kaabel ja ta läheb merre.

Küsimus: Ja kust kohast see kaabel läbi läheb? Seal on mingi viirutatud ala, mis see tähendab?

SKPK: Jaa, viirutatud ala tähendab nüüd seda, et see on see koht, kus seda merekaabli asukohta hakatakse otsima, kust siis on kõige mõistlikum ka looduskaitsest tulenevalt... Jaa, see on teine projekt, see ei ole veel nii kaugele jõudnud.

Eling: Kaablil ei ole masti ega nii suurt kaitsevööndit. See on tema eelis. Siin dikteerib alajaama asukoht, kust kohast saaks hiljem vette minna. Sellepärast et see suurem asi, see suurem ühiskonna kitsendus on õhuliinid. Et alguses me leiame selle alajaama asukoha ja siis me leiame selle trassi ka lõpuks mereni.

Küsimus: Vaatan, et see idapoolne liin on pandud läbi kõige tihedama metsa kohale. On võimalik panna seal alt poolt, seal on kõige kõrgem punkt ka (30-35 m üle merepinna). Samal ajal sealt on võimalik minna läbi Kullassoo, üle Sõmera, põldude, seal on kõik tühi maa. Miks see nii on tehtud?

SKPK: Kui me vaatame siit lõuna poole, siis siin on täpselt samamoodi, et kollaseid täpikesi nii palju, et me tegelikult otsisime siitpoolt ka, aga sellist kohta, kus me saaksime leida niiviisi, et me saaksime siit vahelt normaalselt läbi, ei ole olemas.

Küsimus: Mida see tähendab - liiga kaugel elamust või normaalne?

SKPK: Elamute vahelt me peame läbi minema selle trassiga nii, et me ei lähe trassiga elamule peale.

Küsimus: Kui suur see vahe peab olema?

SKPK: 240 m.

Küsimus: Selle edasi mineva kaabli osas. Algselt oli neid asendeid neli. Aga üks osa neist läheb siis mööda Sõrvet ja üks osa merelt. Kas nüüd on mingi ostus tehtud?

Eling: Eling esitas hoonestusloa taotluse sisuliselt kahte kohta. Üks koht, mis jääb siis siia tõesti selle viirutatud ala sisse, ja teine koht, mis jäi siis Sõrve sääرده. Nagu te näete ka, praegu Sõrve tõesti ei lähe see elektriliin. Ei lähe ka mingisuguse kaablina, ta sinna üldse ei jõua. Ja mis see põhjus oli? Keskkonkaidsete piirangute tõttu aru saada, et Sõrve kõige kitsamast kohast läbi minna lihtsalt ei ole võimalik.

Küsimus: Et see on siis nagu põhimõtteliselt paigas?

Eling: Jaa, seda saab öelda. Kui me alustasime seda planeeringut, siis kogu Saaremaad vaadati, et kus kohas oleks võimalik Saaremaal vette minna. Me andsime lähteülesande, et see vette minek peaks jääma lääne poole. Tuleb välja, et seda Sõrves teha ei saa, me jääme siia kuhugile Kotlandi ja Lõmala alajaama asukohtade vahele.

Ettepanek: Need viirutatud alad ja need värvilised alad, need on, kui ma õigesti aru saan, Natura alad ja otsesemad looduskaitsealad. Aga paistab, seal on puudu ju üks meie rahvusvaheline biosfääri kaitseala, praeguse nimega biosfääri programmiala. Et kui need piirid peale panna, siis ju tegelikult rikutakse ju rahvusvahelist õigust ja meretuule tööstusega... aga me oleme kindlad, tunnetame seda, et seda trassi on eelkõige vaja meretuule tööstusele, mitte Eestile. Ja me võime ju siin öelda, et see meretuule tööstuse võimsus, mis on kavandatud meile, see ületab ju Eesti vajadust. Aga ettepanek on, palun kandke sinna peale, biosfääri programmiala, varasema nimetusega biosfääri kaitseala piirid ja kas me jääme teilt ootama ettepanekut, et see kaitseala siis tühistatakse?

SKPK: Ei, sellist plaani meil küll ei ole. See on hea ettepanek, me saame selle siia kaardile igati panna peale, meil on kaardil hetkel võetud siis looduskaitse registri järgi natuura alad, kaitsealad, erinevate liikide leiukohad, need pandud siia peale, vastavalt siis Keskkonnaameti soovitusel.

Arvamus: Isegi pärast viimase perioodi Keskkonnaministerium ei tahtnud aktsepteerida enam biosfääri kaitseala. See on aastast 1990, sellel aastal me üritame tähistada 35. aastat. Kõige selle kiuste, et Keskkonnaministeriumi ametnikud ei ole tahtnud aktsepteerida, sellel on rahvusvaheline sertifikaat peal.

Küsimus: See viirutatud ala tähendab siis potentsiaalselt puudutatavat territooriumi?

SKPK: Selles alas tegelikult hakatakse otsima kaabli asukohta, et kõigepealt me peame valima alajaama asukoha ära, siis me saame alles vaadata täpselt, kuhu me peame ühendama.

Küsimus: Ma saan aru, et siin Elering siis hoolitseb selle üldise turvalisuse eest, selle nn tupiktänava efekti tekkimise vastu, aga me ei saa üle ega ümber tuulikumajandusest. Kas nemad hakkavad eraldi oma parke ja alajaamasid juurde kujundama? See on ainult Eleringi kaart, siia võib veel peale joonistada?

Elering: Nad saavad liituda nendesse samadesse. Ja me leiame ühe alajaama asukoha, mis jääb Ida-Saaremaale ja siis on olemas ka olemasolevad alajaamad. Need on need võimalused, mida me pakume ka nendele tulevastele, kes iganes, on see tarbija või tootja, kuhu kohta saab üleüldse ühendada. Mida see tähendab? Et juhul kui tõesti juhtub, et mingisugune tuuletootja kuskil siin saab olema, siis ütleme, et noh, et eelkõige võib-olla olete liiga väike, siis ühenduge näiteks kõige paremini... võib-olla Leisil. Aga kui nad on suur ja nad soovivad siia ühenduda, siis see oleks üks alajaam. Ei ole mõtet niimoodi, et isegi kui siia midagi tuleb, ei tekiks neid alajaamu nagu seeni peale vihma, et neid ei tohiks olla palju. Mõte on ka selle taristu rajamise osas, et need võimalused tekivad just nende püstikupesade näol. Alajaam kui selline on üks püstikupesa.

Küsimus: Tuulikutootjal peab oma mingi olema, mis 330 peale üles tõstab?

Elering: Jah, loomulikult. Juhul kui niisugune tuuliku tootja tuleb, siis meie teeme selle võrgu, mis on vaja kõikide jaoks. Põhivõrgu mõte on see, et see on kõikide hüve. Kõikide elekter peab saama seal liikuda, vahet pole, kas sa tarbid või toodad, elektri liikumine on kõigi jaoks. Juhul, kui Saaremaa keskel täpselt on siin mingisugune tootja või tarbija ja me ütleme, et ta saab näiteks Leisis liikuda, siis tõesti, ta siit peaks tõmbama liini, aga seda liini ei maksa siis kuskilt otsast kinni meie ühiskonnana, tarbijatena, kes elektrit soetavad, vaid et selle peaks arendaja kinni maksma. Sama asi juhtub, kui näiteks siinkohas oleks tuulepark, siis tuulepargid peab pargi rajaja ise loomulikult tegema. Alajaamad, neid saab vaadata püstikupesadena, sinna saab ühendada kasvõi tuumajaama.

Küsimus: Mitu pistikut saab ühte alajaama panna?

Elering: See on natuke raske küsimus vastata, aga üldiselt on niimoodi, et tavaliselt me pistikuid ehitame välja vastavalt vajadusele. Me ei hakka ette ehitama pisikuid, sellepärast et see ju ka maksab. Üritame teha võrku niimoodi, et oleks võimalikult õhuke. Tavaliselt me jätame ruumi, 6 kuni 10 pistiku otsa jaoks.

Küsimus: Kui suur see alajaam on?

Elering: Me oleme küsinud nende alajaamade jaoks, mis on siin Ida-Saaremaal ja mis on mandril ja mis on siin Lihulas, oleme küsinud suurust 200x300 m ehk siis 6 ha, oleks need alajaamad. See alajaam, mis tuleb siia Lääne-Saaremaale, see oleks suurem, umbes 400x550 m ehk siis oleks umbes 20 ha. Me sooviks planeerida seda just suuremana, sellepärast et kui tulevikus on vaja teha neid ühendusi, mis lähevad sinna Saksamaa poole, võib-olla Rootsi poole, siis meil oleks see maa olemas. Me välja kavatseme ehitada, vaid selle vajadusega, et me saaksime need kaablid rajada Läti poole.

Küsimus: Kas liitujate puhul on mingi piir, kust maalt asi käib läbi Eleringi või läbi Elektrilevi, või kuidas see süsteem töötab?

Elering: Elektrilevi ja Eleringi vaheline piir on tõesti olemas. See sõltub natukene asukohast, see sõltub natukene, missugune tarbija või tootja sa oled, aga üldjuhul me räägime suurusjärgus, mis on noh, umbes 10 MW, et siis saad Eleringiga liituda.

Küsimus: Saarlased ootavad 35 kV ringliini 110 muutmiseks, kas see on selle projekti osa?

Elering: Ei, see ei ole selle projekti osa. Aga samaaegselt praegu Eleringi ja Elektrilevi koostavad ühist arengukavad, et selle üks tulem oleks see, et see nähtaks ette enne, kui see projekt valmis saab.

Küsimus: Raske on aru saada, miks sa räägid, et ainult 1000 MW üle võimsust Lätiga. See 1000 MW tuleb väga suure riskiga... See tehniline võimsus 330... ja me teame, mis on nende kaubanduslik vahetus olnud. Sellel aastal on liinid rekis, sellepärast on 1000. Aga reaalsuses see ei ole ainult 1000 MW. Kas on nii?

Elering: See on ka olnud 1050 MW ja ka tulevikus. On tekkinud selline asi nagu võimsusturg. Ehk siis süsteemiteenuste vahetamise turg. Mingisuguse osa Eesti ja Läti vahelisest elektriülekande võimsusest võtab enda jaoks nüüd süsteemi toimimise jaoks vajalik elektrienergia hulk. Reserveeritakse võimsust selle jaoks, et Eesti saaks aidata Lätit, Läti saaks aidata Eestit. Enam ei vahetata ainult elektrienergiat, vaid vahetatakse ka näiteks reserve. See reserv tähendab seda, et mõnikord elektri tootmises hoitakse natukene kuskil tagasi. Ja juhul, kui seda on hästi kiiresti vaja, siis seda kantakse üle näiteks Lätist Eesti või siis Lätti.

Küsimus: Need arvutusmudelid vaadatakse koguaeg üle?

Elering: Iga tunni põhiselt, iga 15 minuti põhiselt üle.

Küsimus: Nii et see on olnud sel aastal 1300.

Elering: Jah, nii see on. Mis ma ütlen ka, et igal ajahetkel selle ühenduse võimsus peaks olema vähemalt 500, see tähendab seda, et 500-st vähemaks ei saaks see minna, see võib olla ka 1000.

Küsimus: See on ainuke viis üldse teha Eesti-Läti 4. ühendust?

Elering: Hea insenerina ma loomulikult näen muid võimalusi ka. Üks võimalus oleks niimoodi, et minna võimalikult ida poolt sisuliselt Vene piiri äärest. Eesti keskelt on juba ühendused olemas, sellest ei oleks mitte mingit kasu. Läti võrk ei võtaks sellest punktist vastu. Valmiera alajaam niikuinii läheb juba praegu Eestit ja Lätit ühendavat kaks liini, et sealt ei tuleks ülekande võimsust rohkem juurde. Samamoodi see, kui me ehitaksime võimalikult ida piiri äärest ühe liini veel juurde, siis see ei annaks ülekandevõimsust olulisel määral juurde. Ta ei annaks välja seda 500 MW igal ajahetkel.

Küsimus: Lihulast paralleelselt kolmas kõrval?

Elering: Siis peaksime minema teisele poole Riiat ja diagonaalis üle Riia lahe.

Küsimus: Selle hind ei ole 1.4 miljardit.

Elering: Jah, see oleks kaks miljardit. Ühesõnaga see, mis läheb üle Liivi lahe ja samamoodi, et need võimalused, mis loodetakse Saaremaal, neid ei eksisteeriks absoluutselt. Juhul, kui Saaremaal oleks vaja põhivõrku tugevdada, siis seda investeringut saaks teha ainult ka riigieelarvel. Praegu me saaksime lüüa mitu kärbest ühe hoobiga. Üks oleks Saaremaa võrgu tugevdamine ja teine oleks see, et me teeme täiendava ühenduse Lätiga. Ja me saame kasutada siin ülekoormustasu ja me saame kasutada siin Euroopa rahastust. Aga muidu me neid ei saaks koos kasutada.

Küsimus: Saaremaa 40 MW probleemi lahendame 1000 MW kaabliga? Need tasuvusanalüüsid...

Elering: Tasuvusanalüüsid tulevad peale seda, kui meil on olemas trass ja tasuvusanalüüsid lähevad enne Konkurentsiametisse. Konkurentsiamet vaatab need tasuvusanalüüsid üle, teeb avalikult konsultatsiooni. Kuna see projekt soovib saada Euroopa rahastust, siis Euroopa tahab ka seda teada. Selle jaoks on vaja teha lõpuks ka äriplaani. Äriplaani üks osa on see, et meil on vaja teada, missugune trass on. Siis me

oskame arvutada, missugused on need kulud. Ja kui te soovite näha näiteks Harku-Lihula-Sindi siis arvutusi, need on Konkurentsiameti kodulehel täiesti avalikult üleväl.

Küsimus: See ehitus... sellega olen nõus. Kui on Elering bilanssis, pigem ei ole... pudelikaelasid Soome vahel... siis selle ülalpidamine kord läheb tariifidele?

Elering: Läheb küll, aga tema ehitus ei lähe. Kui räägime projektist, kui ta läheks tariifi ja ta kogumaksumus projekti tuleks 1.3 miljardit, siis tariifis Eesti osas oleks 700 miljonit, mille saaksime maksta Euroopa rahadest ja ülekoormustasudest. Kui teeksime seda puhtalt tariifist, siis tariif oleks 3-4-kordne, läheks väga kalliks. Hooldus on ka loomulikult kulu, aga me ei läägi sadadest miljonitest või miljardist. Me räägime võib-olla mõnest miljonist eurost aastas. Meil on juba mitu tuhat km liine, hooldame neid. See kulu on tõesti mingisugune, aga võrreldes uue ehitamisega, see kulu on oluliselt väiksem.

Küsimus: Kas see, mis kunagi oli näidatud alternatiivina läbi Liivi lahe, siis need on laualt maas?

Elering: Jaa. Sindilt üle Liivi lahe on hea küsimus, miks see maas on. Üks asi on see, et see maksumus oleks suur, see Saaremaale või saartele ei annaks mitte midagi, aga kolmas miinus oleks see, et juhul kui sinna oleks siis näiteks rajatud ka alajaam keset merd, mis maksab veel sadu miljoneid eurosid, ja sinna ühendataks lihtsalt üks elektritootja, siis see oleks ilmselgelt kellegi ühe elektritootja eelistamine. Ja meie eesmärk on võrku rajada niimoodi, et me ei eelista, vaid et me loome võimalusi ja turg ise peab leidma. Et me ei hakka näiteks tegema Eesti Energiale teeneid, me ei hakka tegema Utilitasele teeneid, me ei hakka tegema ühelegi konkreetsele ettevõttele teeneid ja üle Riia lahe minek oleks olnud teene konkreetsele ettevõttele. Pluss veel Konkurentsiamet ütles, et niimoodi teha ei tohi.

Küsimus: Kui Liivi lahest on juttu, sinna taotletakse vist neljale meretuule tööstusalale, sinna ju mingi kaabel tehakse, muidu ju seda tuulest saadavat elektrit kusagile viia ei saa.

Elering: Jaa, see on tõsi, juhul kui mõnigi nendest projektidest peaks realiseeruma, siis kaabel sinna peab ju tulema. Soovitakse Audrus ühendada, soovitakse Kilingi-Nõmmel ühendada. Need on need projektid, mida praegu arutatakse, mida planeeritakse, aga see ei ole osa põhivõrgust, sellepärast et seal saab ainult selle ühe tootja elekter voolata, siis ei ole sealt kõigi hüve vaid on ainult hüve ühele ettevõttele.

Arvamus: No mõte on ju selles, et koostöös, et kui Liivi lahte niikuinii täis ehitatakse, kaablid tulevad, et äkki saab selle meie 330 kV ka siis sinna juurde.

Elering: Jaa, sama asi, et niisugused valitud ettevõtjad... miljardärid võib-olla, täiesti meie enda arvelt, ma arvan, et see ei ole aus. Me oleme seda analüüsinud, see analüüs tegelikult on Eleringi arengukavas olemas koos arvutustega ja argumentatsiooniga.

Küsimus: See pole ikka paigas, kas tuleb topelt liin või üks masti rida. Millest see sõltub?

Elering: Siin on mitmeid alternatiive, see Saaremaal on ette nähtud, et on kaks liini, et kaks liini peaks olema eraldi mastidel ja see mõte on see, et juhul, kui ühega midagi juhtub, et siis see ei mõjuta teist. Need liinid võivad minna samas koridoris, võivad minna eraldi koridorides. Nad võivad niimoodi minna, et kui me mõtleme, et on Saaremaa, siis ühest kohast tullakse randa, minnakse ülevalt ja minnakse alt. Ja tõenäoliselt, kuna me eelistame olemasolevaid liine, see oleks parim lahendus, vähemalt seda elektrivõrgu koha peal teeme niimoodi, aga me peame selle jaoks tegema ka keskkonnauuringud.

Küsimus: Mis maaomanik teeb selle maaga, seda ei saa ju kasutada? Ja mets kasvada ei saa?

Elering: Seal mets kasvada ei saa. Sellepärast me kompenseerime 100% maa väärtusest, ühe raieringi ja puud jäävad ka teile.

Küsimus: Nojah, puu väärtus siis kohe langeb. Küttepuid saab natuke liiga palju...

Elering: Te võite ka metsa maha müüa.

Küsimus: Väärtus on ju 0?

Elering: See on ka põhjus, miks kompenseerime täiendava raieringi maksumuse.

Küsimus: Miks te siis ära ei osta?

Eling: Siis sellisel juhul te ju ei saaks sealt ka mingisugust raieringi tulu. Näiteks kui me ostame ära, samamoodi turuhinnad pealt selle maa teilt, aga teil raieringi tulu jääb saamata ja te ei saa ka seda puitu sealt ja kui on maaturumajandusmaa või kui on elamumaa, siis sellisel juhul loomulikult me kompenseerime ka 100% sellest maaväärtusest. Elamumaale mitte mingil juhul ei taha tulla.

Küsimus: Eleringil on ju arvutused, et mitukümmend tihu võtate maha, kuhu see läheb siis? Turg on ülekülluses.

Eling: Jaa, aga me ei ole veel neid arvutusi teinud. Ma ütlen, et selle keskkonnamõtjude hindamise eesmärk ongi võrrelda erinevaid alternatiive ja leidagi, et mis on, kui palju sealt ühest või teisest metsa oleks vaja maha võtta ja eelistada seda, kus võetakse vähem maha.

Küsimus: Kas metsamaa hinnas on puistu-, puiduhind ka?

Eling: Seal sees ei ole veel, see on eraldi juurde veel, ja et ühesõnaga see raiering ongi puistu hind, mis kompenseeritakse juurde veel. Metsamaa on üks komponent, raiering on teine komponent ja see, et on võimalus, et puud jäävad teile, see on kolmas komponent.

Küsimus: Ja mis siis on talumistasu?

Eling: Me oleme praegu siin, kus kohas me planeerime, projekteeritakse, sõlmitakse maa kokkuleppeid, viiakse läbi hanked. Me ise oleme arvanud, et see protsess võtab aega umbes kolm aastat, nii et kui 26. aastal planeering kehtestatakse, siis 29. aastast võib-olla me oleme jõudnud nii kaugele, et mingisugused tegevused hakkaksid pihta, kuid suure tõenäosusega sellel kümnendil veel ehitustegevust ei ole.

Küsimus: Kas on võimalik praegu kokku seda võtta niimoodi kohalike elanike jaoks, et sellest Eleringi suurprojektist sõltub küll palju muid asju, aga meie kohalike jaoks elektrivarustus on tegelikult ikkagi Elektrilevi probleem ja seda see suurprojekt sisuliselt mingil moel ei mõjuta, vaid vaja on meil ikkagi midagi muud, et see sisuliselt on nagu lennuk, mis lendab meil üle pea.

Eling: Ei ole ikkagi lennuk, mis lendab üle pea. Saaremaa saab ka sellest parema ühenduse.

Küsimus: Väidetavalt tuleb meil 4x rohkem, kui tarbime.

Eling: Võime siin diskuteerida selle üle, et kas praegu Saaremaal on elektrit piisavalt või mitte, siin on kokkuvõttes võib-olla vaja numbreid, me võime arutada selle üle pikalt. Soovime saada projekti valmis aastaks 2033-34. Kui pikaks ajaks me planeerime selliseid projekte? Vastus on, et projekteeritakse 60 aastaks, seega me ei saagi vaadata võib-olla aastat 2034, kui see oleks piisavalt vaid 2034. aasta jaoks, siis oleks see juba 2035. aastal liiga väike. Me vaatame aga mingisuguse varuga. Kas seda on Saaremaal üksi vaja, Saaremaal üksi, seda tõesti on natuke palju. Me saame selle ühenduse luua kogu Eesti riigi jaoks.

Küsimus: Mu mõte oligi see, et konkreetselt meie jaoks ei muutu midagi.

Eling: Võib-olla me saame siin jääda ka eriarvamusele, mina ütlen, et Saaremaal on sellest palju kasu.

Küsimus: Mis, kui projekt läheb kallimaks? Kes selle vahe kinni maksab?

Eling: Õnneks on nii, et Eling on varem ka projekte teinud. Siis me oleme hinnanud kõiki varasemaid projekte, nii et meil on päris hea teadmine, kui palju asjad maksavad. See on tõsi, et juhul kui juhtub, et ta näiteks muutub kolm korda kallimaks, siis suure tõenäosusega see projekt sellisel kujul ei realiseeru. Samasugune näide on olemas praegu Leedu ja Poola vahelisest elektrikaabist, mis oli eelarvestatud 680 miljonit eurot ja mille pakkumine oli 1.6 miljardit. Loomulikult seda projekti siis nii kallilt ei tehta, tehakse teistmoodi.

Küsimus: Te tööite välja, kui see on 3x kallim. Aga kui on 2x kallim?

Elering: Ma ei oska seda niimoodi hinnata. Tõenäoliselt on olemas kuskil mingisugune piir, aga seda täna ma ei oska teile tõesti öelda. Meie, mis me oleme mõõtnud, hinnanud, et see projekt Eesti ja Läti jaoks kokku läheks umbes 1,3 miljardit. Mis tõesti kõlab palju, Eesti jaoks umbes 700 miljonit, mis tõesti kõlab palju, aga noh, asjad maksavad palju raha. Desünkroniseerimine, kui maksis 1,6 miljardit näiteks.

Küsimus: Mis juhtub selle maaomanikuga, kes ei ole nõus lepingut sõlmima?

Elering: Me soovimegi leida ju seda kõige paremat varianti, kus kohas oleks trassikoridori peal võimalikult vähe ka inimesi, kes sellega nõus ei ole. Juhul, kui planeeringu kehtestamisel nõus ei olda, siis planeeringujoon ikkagi teie juurest läbi läheb... siis alustatakse projekteerimist ja me asume teiega läbirääkimistesse, proovides sellest jämedast koridorist leida kitsas koridor, mis teile sobib. Me saame pakkuda võimalusi näiteks, et võetakse puud maha metsamaal, et siis puud ladustatakse, laasitakse, lõigatakse täpselt nii järku, nagu vaja on. Võtame sealt kivid kõik välja, sellest trassi alt, teeme selle trassi valmis, saame ette teha niimoodi, nagu teile rohkem sobib. Juhul kui teil on selline kinnistu, kuhu kohta satub mast, eks ju, ja siis seal on näiteks vaja teha juurdepääsutee, me saame teha juurdepääsutee niimoodi, nagu teile sobib, saaksite pärast hiljem seda kasutada mingi asja jaoks. On teil vaja seal teha mingisugune kraav puhtaks, on vaja mingisugust ehitustegevuse jaoks. Loomulikult on võimalus, et me ei suuda ka siis kokku leppida. Siis sellisel juhul, jah, tõesti tekib selline asi nagu sundvaldus. Meie taotleme Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametist, et näete, me oleme siin üritanud kokku leppida, ja pole üldse kokkuleppele jõudnud. Sellisel juhul teile hüvitist makstakse ikka, aga me ei ole kokkuleppele jõudnud. Ja ta nimi on sundvaldus, me ei võta maad kellegi käest ära, maa jääb ikkagi teile, aga see taristu siis ikkagi tuleks.

Küsimus: Kes maksab maamaksu?

Elering: Kui see taristu on siis lõpuks ära rajatud, siis tekib teile reaalne kitsendus, see liin, mis seal on. On võimalik taotleda talumistasu. Seda tuleb taotleda ühe korra. Ja siis iga-aastaselt hakatakse maksta teile talumistasu. Talumistasu suurus on 3.5% maa maksustamise hinnast. Ja selle eesmärk ongi, et oleks kaetud see maamaksu osa, mis on taristu alla jäänud. Võib tõesti juhtuda ka selline kinnistu, kus kohas on nii, et kogu kinnistu jääb sinna alla, aga sellisel juhul Elering ei soeta seda kinnistut, aga me maksame senikaua, kuni see liin seal on, maksame maamaksu kogu selle kinnistu ulatuses kinni. Juhul kui ta on täielikult kaitsevööndi all.

Küsimus: Miks peab taotlema, miks see automaatselt ei tule?

Elering: Põhimõtteliselt on niimoodi, et seda makstakse senikaua, kui see taristu seal on ja maaomanik võib ju otsustada, et ta ei soovi seda talumistasu, sellisel juhul ta ei taotle seda. Riik on mõelnud, et ühe korra siis taotleb ja siis hakkab seda pidevalt perioodiliselt tulema.

Küsimus: Miks ei peaks tahtma taotleda?

Elering: Seda ma ei oska öelda.

Küsimus: See maa jääb lõpuni maaomaniku kätte?

Elering: See sõltub. Näiteks kui tegu on suurema maatükiga, loomulikult see ei ole probleem ja põllumaa puhul see reaalne kitsendus kui selline on mastialune maa. Sõltub ju maa tüübist ja sellepärast ongi, me saame aru, et miks me eelistame ka mitte metsamaale minna, sest kitsendus, mis sinna pannakse, on kõigile ebamugav. Meie maksame rohkem teile talumist, meie maksame rohkem teile sõlmimise eest, ka tööd on ju rohkem, metsa vaja maha võtta, mida soovime võimalikult vähe teha. Ja võib-olla, mida ma enne veel ei maininud niimoodi, et mis on näiteks vahe selle olemasoleva 110, 35 ja 330 vahel on see, et mastide vahel on pikemad vahed, ehk siis kui praegu on võib-olla paarsada meetrit, siis tulevikus see mastide vaheline pikkus on 400-450 meetrit, mis mingil määral võib mõjutada visuaali, mõnele meeldib siis rohkem maste, mõnele vähem, see on ka arvamus.

Küsimus: Praegu on Saaremaal planeeritud kaks 330 kV õhuliini ja hetkel pole teada, kas ühes või eraldi koridorides? Miks just kaks 330 kV liini on vajalik, miks mitte kolm või viis, või miks üks pole piisav?

Eling: See on varustuskindluse küsimus, ehk siis seda suurt põhivõrku, seda selgroogu, mis inimese sees on, meil kahte selgroogu enda sees olla ei saa, aga kui see üks nässu läheb, siis on kole halvasti. Elektrivõrgus on üritatud teha niimoodi, et kõikides punktides, mis on, oleks tagatud mitmepoolne elektritoide. Ehk siis näiteks kui me võtame Paide või Lihula alajaama, kui me võtame näiteks siis, ma ei tea, Viljandi või Tartu alajaama, sinna läheb päris mitu liini sisse. Juhul kui ühega midagi juhtub, siis sellisel juhul see alajaam ikkagi ei jääks pimedaks. Alajaamad on üldiselt sellised kohad, mille taga on päris palju tarbijaid, selle taga võib olla näiteks kogu Saaremaa tarbimine, ja siis sellisel juhul, kui see üks liin peaks ära kaduma, siis kogu ühiskond kannatab niivõrd kõvasti, et võib-olla see nädal aega, mis läheks selle liini parandamiseks, tegelikult Saare ühiskond vajab seda elektrit väga kõvasti. Meie eesmärk on, et kokkuvõttes me võtaksime elektrit võib-olla natuke rohkem kui õhku, et ei peaks muretsema, et see alati olemas on. Lõplik otsus, kui palju neid liine tuleb, tuleb ikkagi peale planeeringut. Loomulikult on võimalik, et kokkuvõttes neid liine tuleb Saaremaale üks, aga seda praegu me ei planeeri, et me vaatame seda võimalust, mis on see kõige hullem nii-öelda võimalus. Samamoodi nagu me vaatame ka trassikoridoris täisraadamist... see on see kõige hullem variant.

Küsimus: Ehk siis nende alternatiivide puhul on ikkagi arvestatud kahe liiniga kõrvuti?

Eling: Jaa, siin on arvestatud et, juhul kui on roheline, siis on arvestatud kahe liiniga kõrvuti, aga see lähteülesanne on selline, et Ida-Saaremaalt Lääne-Saaremaale peavad jõudma kaks liini. Ja nad võivad mõnes kohas olla eraldi, nad võivad olla mõnes kohas koos.

Küsimus: Joonisel on näha kõiki alternatiive?

SKPK: Jaa.

Küsimus: Millal see üks variant välja valitakse?

Eling: Aasta lõpuks või järgmise aasta alguseks. Täpselt ajagraafikut ei oska öelda, aga eesmärk oleks, et natuke vähem kui aasta pärast tuleme tagasi ja tutvustame seda, mis on see kõige parem, see üks. Siis saame rääkida nendest numbritest ja miks mingi valik tehti. Kui oleme need läbi uurinud, siis saame öelda, mis parim. Aga see eesmärk oleks niimoodi, et kõik need trassi alternatiivid oleks rakendatavad, et me saaksime neid võrrelda. Ja siis, kui me oleme tõeliselt need kõik läbi uurinud, siis me ju teame öelda, mis on tegelikult kõige parem.

Küsimus: Mis võimsusele see on planeeritud?

Eling: Kõige väikseim võimsus, mis saab elektriturule anda, on 500 MW, aga tehniline võimsus on 1000 MW.

Küsimus: Hästi palju uuringuid, analüüse ja arvutusi - kas kompetents selleks kõigeks on olemas?

SKPK: Kui lähete riigiplaneering.ee lehele, siis seal on selline dokument nagu lähteseisukohad. Seal on ekspertide nimekiri kirjas. Meil on umbes 30 erinevat eksperti, nii sotsiaalsete mõjude, majanduslike mõjude, tervisemõjude, kui ka siis erinevad looduskaitseksperdid. Kodulehel on kõik uuringute alusanalüüsid ka kättesaadaval. Et kui kedagi huvitab vääriselupaigad või linnustik või hülged või ükskõik milline teema, siis seda saab ka sealt lugeda ja tutvuda.

Küsimus: Kas tegelikult lõppeesmärk on ikka meretuuleparkidega ühendamine?

Eling: Ei, ei ole tuulepargi ühendamine, see tuleb ka ilma tuuleparkideta. See liin on tõesti võimaldaja ka tuuleparkidele, aga tuleb ka ilma.

Küsimus: Kui palju on lätlased sellest asjast huvitatud? Kas otse Paidest Lätti varianti ka vaadatud?

Eling: Paidest otse Lätti on vaadatud küll, selles ei tule palju villa. Juba praegu on Valmiera alajaamas kaks ühendust Eestiga. Kui sinna kolmas juurde panna ja Lätis sellest rohkem läbi ei liiguks. Läti on ise öelnud, et kui me tahame saada võimsusi, siis see tuleb viia võimalikult lääne poole. Läti on rekonstrueerinud oma Kura poolsaare elektrivõrgu selle jaoks, et oleks võimalik seda ühendust teha ja on alustanud samasuguse planeeringuga nagu see, on Lätil Ventspilsist Leedu piiri äärde. Ja nad alustavad ka järgmist planeeringut, mis läheb siis edasi Leedu poole, niimoodi, et Läti huvitatud ja nad teevad tegevusi selle jaoks, et ühendada seda sama ühendust.

Küsimus: Tuulikute arendajatel olid alajaamade asukohad samad, mis teil, kas see pole kokkulangevus?

SKPK: Alajaamadele otsisime asukohti selle järgi, kus on võimalikult suur riigimaa ja kus poleks konflikte asustuse ja looduskaitsega. Kui vaatame selle kaardil neid lillakaid alasid, neid on hästi palju, mis on siis looduskaitsealad ja kui vaadata riigimaid selles piirkonnas, siis tegelikult neid alternatiive, kuhu seda üldse leida, praktiliselt ongi need kaks. Ja ma pakun lihtsalt seda, et tuule arendajad on vaadanud samu kriteeriumeid, mis meie ja sellepärast need langevad kokku. Ma ei tea täpselt, ma ei ole ise sellega seotud, aga kui vaadata kaardile, siis lihtsalt kaart räägib seda sama juttu.

Arvamus: Kliimaministerium üritab ju teerullina rahvast üle sõites neid meretuuleparke läbi suruda. Teie ju allute otse Kliimaministeriumile ja tulete ütlema, et see ei ole sellega seotud?

Eling: See ei ole sellega seotud.

Arvamus: Koimla all üks käpaline kasvab, sealt te ei saa läbi minna. Aga inimestel on sadu hektareid maid. See ei maksa midagi, aga see käpaline maksab. Minge üle looduskaitsealade, kus nagunii midagi teha ei saa, kus on kõik piirangud peal. Meil on järeltulijad ka, kes siin tahavad elada.

Monika Korolkov Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (edaspidi MKM): Ootamegi teie ettepanekuid ja see ongi koht, kus kaasa rääkida.

Eling: See ei ole seotud meretuuleparkidega vaid ühiskonnas kasvava tarbimisega. See liin tuleb sõltumata sellest. Seda liini on vaja ka ilma nende tuuleparkideta.

Küsimus: Kui meretuuleparki ei tule, võite Kuramaalt otse Lihulasse kaabli vedada?

Eling: See oleks liiga kallis. Kilomeetrites vahe oleks, merekaablit läheks mitukümmend kuni sadakond kilomeetrit rohkem...

Arvamus: See tuleb nagunii ju Ventspilsist Kotlandile alajaama välja. Pange 70 km peale ja olete Lihulas väljas.

Eling: See päris niimoodi ei ole, sealt läheb ikkagi üle 200 kilomeetri, kui me lähme ümber Saaremaa.

Arvamus: Nojah, Lääne-Saaremaa meretuulepark jääb välja siis...

Eling: Mul on tunne, et siin aetakse kahte asja sassi. Üks on riigi soov elektri vahetada kahe riigi vahel, teine on meretuulepargid, mis on erahuvi. Elektrivõrk, jah, oma omaduse poolelt on selline, et sinna saab võrk liituda, aga saab ka liituda maismaalt, saab ka liituda tarbija, saab liituda tootja. See ei ole ainult selle jaoks, et mingisugust meretuuleparki ehitada, ei ole seotud selle projektiga. See võimaldab seda, see on tõsi, aga see tuleks ka ilma selle meretuulepargita.

Küsimus: Korduvalt on räägitud siin ühiskonna huvist. Kas on mingi alusuuring ühiskonna huvi kohta? Me saarlastena ei tea sellest ühiskonna huvist midagi.**Arvamus: Mina olen küll huvitatud. Minu meelest jumala normaalne mõte, tuleks ära teha.**

Elering: Meil on ka plaanis sotsiaalmõjude analüüs. See tähendab seda, et viiakse läbi ka küsitlus ja me küsime, et missugused trassialternatiivid ka siis põliselanikele kõige rohkem sobivad. Võib-olla siin ongi küsimus tegelikult kaasamises. Me ise selle liini rajamisel siin soovimegi teha paremat kaasamist. Me olemegi siin kõikides protsessi osades. Me käisime umbes neli kuud ka tagasi Kuressaares, aga käisime ka tutvustamas, mis alusel hakatakse üleüldse joonistama neid trasse, mis see planeering on. Nüüd me käime kaheteistkümnes kohas ja räägime, et näete, et me oleme joonistanud trassid ja me soovime teie tagasisidet saada ja aitäh kõigile tagasiside eest. See on olnud väga konstruktiivne, me oleme saanud ca 300 ettepanekut ja nendest suurem osa on väga mõistlikud. Lisaks sellele, läheb aasta aega mööda, viiakse uuringud läbi, me tuleme veelkord tutvustama, räägime nendest tulemustest, soovimegi tegelikult ikkagi paremat kaasamist teie kui kogukonnaga. Selle osa saab olema ka see planeering, kus on ka siis sotsiaalsed analüüsid.

Küsimus: Kui siis aasta pärast planeering on läbi viidud ja tullakse tutvustama, kas siis enam muudatusi tehakse või enam ei tehta?

SKPK: Saab ikka. Ettepanekuid saab ikka esitada, need tuleb samamoodi läbi kaaluda, kui praegu. Tõesti, võib-olla kõigile me vastu tulla ei saa, on need olukorrad, kus üks maaomanik ütleb, et lükake sinnapoole, teine ütleb et lükake teisele poole, kolmas ütleb, et võib-olla veel kolmandale poole, siis kõigile tõesti vastu tulla ei ole võimalik. Aga sellistes olukordades me vaatamegi just nende samade põhimõtetega, mis ma enne rääkisin, mis on kõige mõistlikum.

Küsimus: Planeeringut alustas Põllumajandus- ja Regionaalministeerium?

MKM: Jah, aga vahepeal liikusid eriplaneeringud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumisse.

Küsimus: Ja Elering allub?

MKM: Kliimaministeeriumile.

Elering: Eesti Energia ja Elektrilevi alluvad Rahandusministeeriumile.